

PETŐ ANDRÁS ÉS A KONDUKTÍV PEDAGÓGIA

ANDRÁS PETŐ AND THE CONDUCTIVE PEDAGOGY

Forrai Judit

DSc, Wesley János Lelkészképző Főiskola, Semmelweis Egyetem Népegészségtani Intézet
forrai.judit@med.semmelweis-univ.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Ebben az abszolút pedagógiai kutatásban egy olyan ember képét szeretnénk bemutatni, aki a hétköznapi világban valami rendkívülit alkotott. Vajon ez abszolút pedagógia volt-e speciális paraméterek alapján? A 20. század végén a konduktív pedagógia erőteljes és dinamikus, új szemléletű erővé vált olyan gyermekek és felnőttek részére, akik mozgási rendellenességben, a motoros beidegzés hibás szabályozásában szenvedtek. Mi tehát a konduktív pedagógia, honnan jött, mi a fő mozgatórugója, a lényege? Kik a konduktorok? A konduktív pedagógusok, a konduktorok olyan oktatók, segítők, akik speciálisan képzettek, és felkészültek arra, hogy Pető András holisztikus filozófiája szerint dolgozzanak. Módszerében az empirikus és az elméleti vizsgálatnak, valamint a gyakorlati bemutatásnak együttes, alapvető szerepe van a konduktív pedagógia kialakításában. Ez a cikk azt mutatja be, hogy Pető András orvos a „mozgásterápiában” hogyan alkalmazta egyszerre a pedagógiával kombinált gyógyítást, melyek együttesen jelentik az elme és a test, az érzelmek és az értelem, a tanár és a tanuló, valamint az egészség és az oktatás régi kettősségeit. A konduktív nevelés egy átfogó tanulási módszer, amelynek során a neurológiai és mozgássérültek megtanulják konkrétan és tudatosan végrehajtani azokat a cselekedeteket, amelyeket az ilyen károsodás nélküli gyermekek a normális élettapasztalatokon keresztül megtanulnak. A gyermekeket arra ösztönzik, hogy legyenek problémamegoldók, és alakítsanak ki önálló, ún. „ortofunkcionális” személyiséget, amely elősegíti és erősíti az egyéni kezdeményezőkézséget, az elszántságot, a motivációt, az önállóságot és az önellátást. A Pető-történet a körülményeket, filozófiájának hipotetikus eredetét, a konduktív pedagógia multidiszciplinaritásának hipotetikus forrásait kutatja, a Pető-filozófia gondolatait, azt, hogyan válhatott Pető abszolút pedagógussá.

ABSTRACT

In this research on absolute pedagogy we want to show the picture of a man who in this ordinary world created something extraordinary. Was it absolute pedagogy he practiced by these special parameters? At the end of the 20th century Conductive Education (CE), is emerging as a potent and dynamic new force for the benefit of children and adults with difficulties in controlling movement (motor disorders).

So what is Conductive Education, where did it come from, what are its motifs and its essence? Who are the conductors? CE conductive pedagogues ('conductors') are educators trained and

specialised to work according to András Pető's holistic philosophy. In his method, empirical and theoretical research and practical demonstration work together in the development of conductive pedagogy.

This article suggests that in the 'movement therapy' of physician András Pető combined pedagogy with healing in hoary dualisms of mind and body, emotion and intellect, teacher and learner, and health and education.

Conductive education is a comprehensive method of learning by which individuals with neurological and mobility impairment learn to specifically and consciously perform actions that children without such impairment learn through their normal life experiences. Children are encouraged to be problem-solvers and develop a self-reliant 'orthofunctional' personality that fosters participation, initiative, determination, motivation, independence, and self-sufficiency.

This Pető story researches his circumstances, the hypothetical origin of his philosophy, the hypothetical sources of the multidisciplinary of conductive pedagogy, the ideas of the Pető philosophy on how he became an absolute pedagogue.

Kulcsszavak: Pető András, konduktív pedagógia, filozófia, források, motiváció

Keywords: András Pető, conductive pedagogy, philosophy, sources, motivation

A KONDUKTÍV PEDAGÓGIA PROBLEMATIKÁJA

A Pető-kutatás egyik központi problémaköre a konduktív pedagógia interdiszciplinaritásában rejlik. Nem lehet besorolni, tipizálni, klasszifikálni, klisékben gondolkodni. Pető András nagyszerű, összegző agyában egységesen jelenik meg a különböző forrásokból táplálkozó gyógy mód, a hozzájuk csatlakozó teória. Az általa megalkotott kezelési-oktatási módszer szakmai behatárolása nagyon nehéz, mert az ún. szakmai határok nem olyan rugalmasak, mint Pető összetett gondolkodása volt. A célt határozta meg, és hozzá többféle tudományág elhatárolt módszereit dolgozta össze saját elgondolása alapján, úgy, hogy az akkori kutatások még korántsem voltak olyan széles körűek és mélyrehatóak, mint a maiak.

Vonatkozik ez a helyes levegővételre, az agy és az izmok megfelelő oxigénellátására, az izmok ritmusos mozgására, az agyi folyamatok befolyásolására, az agy plaszticitására, a szuggesztív életfilozófiára. Módszerének bevezetése óta eltelt több mint 75-80 év, és az orvosi és pedagógiai tudományok fejlődésével – sokszor erőltetett megújulásával – a szemlélet újrafogalmazását, a módszer aktualizálását, a legújabb elméletek szerint kívánja az új nemzedék meghatározni, magyarázni.

Már a módszert születésekor is nehéz volt pontosan besorolni, a pedagógiai és orvosi módszer együttes létét – különösen az akkori politika központi irányítása és érdekei mellett. Külön-külön, egyedül egyik diszciplína sem ért el olyan eredményeket, mint amilyeneket ez az interdiszciplináris módszer. Pető több generációra ható különös személyisége is kellett ahhoz, hogy eredményei még ma is sikeresek legyenek.

PETŐ ANDRÁS

Pető András a huszadik század egyik kiemelkedő, összetett, sokoldalú, művelt orvos gondolkodó s egyben gyógyító, kreatív személyisége. Okos, de szegény, érdeklődő, jó iskolából kikerülő, tehetséges zsidó fiatalember, a századforduló modernizációs törekvésének tipikus képviselője; olyan értelmiségivé válik, aki megtalálja helyét a bécsi szellemi élet forgatagában. Jó időben, jó helyen kiváló kapcsolatokat teremt, hatalmas ismeretanyagra tesz szert, ám nyughatatlan személyiségét követve élete első ötven évében nem tud egy helyen megmaradni, főleg egy szakterülethez kötődni. Sok mindent kipróbált, nagy tapasztalatokra tett szert, szélesítve tudását, kultúráját, értelmiségi létét. Többféle tudományban, orvosi szakterületen belül bizonyította jártasságát, átlépve a merev szakmai határokat. Ugyanakkor szépíró, elmélyedt a filozófiában, pszichiáter, remek megfigyelő, emberismerő, szintetizáló, sokoldalúan elmélyült több tudományágban, tanulmányozta az ősi indiai meditatív, ún. belső utakat, foglalkozott a helyes lélegzéssel, a társas kapcsolatokkal, több orvosi szakterület gyakorló tudója és művelője, tüdőgyógyász, dietetikus és mozgásterapeuta, aki ismerte és alkalmazta korának legújabb elméleteit és az újszerű gyógymódokat.

A minimálisan rendelkezésre álló dokumentumok miatt főleg indirekt módon lehet nyomon követni azokat a hatásokat, amelyek kalandos élete során érhatték, hogy ötvenegy évesen, már szintetizálva az addigi tudását, új életformát adott azoknak, akik a központi idegrendszerük károsodása következtében elveszítették bizonyos képességeiket mozgássérültté váltak, és módszerével működőképessé, önálló életvitelű, a társadalomba beilleszkedő közösségi emberré tette, rehabilitálta őket.

1893. szeptember 11-én Szombathelyen született. A jóhírű Premontrei Gimnáziumban tanult, ahol remek tanárok tanították diáktársaival, Németh Andorral és Pehm (Mindszenty) Józseffel együtt. Írói tehetsége korán kitűnt, pénzkereseti lehetőségként magántanulókat oktatott, és a *Pester Lloyd*nak írt, ahol felfigyeltek tehetségére, és támogatást ajánlottak a Bécsi Egyetemen bölcsészeti tanulmányaihoz.

BÉCS ÉS AZ EGYETEMI ÉVEK

Bécs, a birodalmi főváros sok szempontból Európa kulturális fővárosa volt az 1900-as évek elején. Ez időben közel kétmillió ember élt ebben a nagy, kozmopolita császárvárosban, ahol együtt voltak megtalálhatók a politikai különbségek, nemzetiségek és különféle kultúrák, politikai, tudományos, művészeti mozgalmak, például a pszichoanalízis, a modern cionizmus, a képzőművészet, az építészet és a zene modernizációs képviselői, a filozófia és a politika új irányzatai. Egy

több száz éves birodalom a maga konzervatív jellegével ellentétben gazdasági, működési és kulturális keretet adott az új kezdeményezéseknek, a régi és új egymásnak feszülésével mozgalmas világvárossá növe ki magát.

Bécsben pezsgő szellemi élet, művészi, tudományos, politikai sokszínűség fogadta Petőt. Tudományos paradigmaváltások sora emelte a bécsi tudományos életet az európai szellem élvonalába. Elsősorban Sigmund Freud ragyogta be és hökkentette meg a bécsi olvasókat, és nem csak őket – hatására egész Európa és a világ szeme Bécsre vetődött. A bécsi univerzitás kiválóságai képviselték a tudományos életet – ezen belül az orvostudományt is –, akik közül többen Nobel-díjas tudósok lettek¹.

Pető az orvosi stúdiumot választotta az irodalmi tanulmányok helyett, de az irodalom művelésével – mint bármelyik szakterületen dolgozó tehetséges, széles látókörű, művelt kortársa is – nem hagyott fel, verseket, novellákat, regényeket írt élete végéig.

Pető ebbe a kulturális milliőbe érkezett Bécsbe. Lakótársa lett a néhány évvel idősebb Jakob Levy Morenónak (1889–1974), akivel életre szóló barátságot kötöttek. A két barát esténként Bécs utcáin, a Práterben és az Augartenben (Pintér, 2004) sétálva megszólította a csellengő gyerekeket, vagy prostituáltakkal elegyedtek beszédbe, és tudatosan beszéltették őket a sorsukról.

Szociálisan mindketten igen érzékenyek voltak, nyitottak és főleg szuggesztívek, könnyen kötöttek barátságot mindenkivel. A prostituáltaknak egy önsegítő csoportot hoztak létre, a csellengő, árva gyerekek állandó kísérőikké szegődtek sétáik alatt. Kreatív játékokat találtak ki számukra, figyelték a csoporthatást, és fel is használták a csoportban rejlő erőt, kitágították a gyerekek világát, meséltek és meséltettek, fejlesztették a képzelőerejüket: „De az ugráshoz nincs szükség ugrálókötélre! Gyere, add át az ugrókötetet egy szegény gyermeknek, akinek még soha nem volt! – De a labdázáshoz nem kell labda! Gyere, dobom neked a napot, érted! – Hát, én magam vagyok az éggömb! – Gyere, gyere, kötést készítek neked, amíg a napégés lehül.” (Moreno, 1914)

Moreno ezeket a katartikus élményeket fejlesztette tovább az általa elnevezett pszichodramában, s módszerét Bécs utcáin próbálta ki Petővel. Kreativitásra ösztönözték a gyerekeket, eljátszották velük sorsukat, ami ellentétes volt a

¹ Mint például Bárány Róbert (1914, a vestibuláris apparatus fiziológiájával és kórtanával kapcsolatos munkásságáért); Otto Leowi (1936, az idegsejtek közötti ingerületátvivő anyag, az acetilkolin felfedezéséért); Julius Wagner-Jauregg (1927, a neuroszifilisz, a paralízis és a hátgerincsorvadás elleni malárialáz-kezelés felfedezéséért), Hans Fischer (1930, a hemin és a klorofill szerkezetének felderítéséért), Karl Landsteiner (1930, a vércsoportok felfedezéséért, de ő az, aki a gyermekbénulás virális eredetét is feltárja), Erwin Schrödinger fizikus (1932, a kvantummechanikai észleléseiért). Mindezek a tények is különleges tudományos központtá varázsolják Bécsset. A klinikumban is nagyszerű orvosok, tudósok, remek szakemberek dolgoztak, hiszen ők a híres bécsi orvosi iskolák örökösei voltak.

nagy freudi pszichoanalízis egyszemélyes technikájával. Munkájuk újdonságát egy találkozás történetén keresztül érzékeltethetnénk: Moreno Sigmund Freud egyik előadásán vett részt. Freud éppen befejezte egy telepatikus álom elemzését. Amint a hallgatók távoztak, megkérdezte a távozó Morenótól, a diáktól, mit csinál, mire Moreno így válaszolt:

„Nos, Dr. Freud, én ott kezdem, ahol Ön befejezi a kezelést. Az irodájában esztétikus környezetben találkozok emberekkel. Én az utcán vagy otthonukban, természetes környezetükben. Ön elemzi az álmaikat. Én megpróbálok bátorságot adni nekik, hogy újra álmodjanak.” (Marineau, 1989, 30–32.) Ez a bátorságadás is alkotórésze lesz a konduktív pedagógiának.

Az 1914-es év felforgatta mindenki életét, kirobbant az első világháború. Az orvostanhallgatókat lassan behívták katonai orvosi szolgálatra. Pető 1914 és 1918 között hadikórházakban dolgozott. A háború után, 1919-től 1921-ig Pető is folytatta megszakított orvosi tanulmányait, míg diplomát nem kapott. Moreno William nevű testvére anyagi segítségével megnyitotta a *Rögtönzések Színházát* (*Das Stegreiftheater*, Bécs, 1922), ahol a közös szerepjáték a szereplők képzeletvilágára épített, az „itt és most”, az azonnali közös cselekvés jegyében együtt alkotott szabályok, lehetőségek alapján: az írott szöveggönyv, a rendezés és az előre betanult szerepek mellőzésével, a színészek és a hallgatóság együtt is létrehozhatták az előadást, ami spontán és kreatív módon „az élet terévé, magává az életté” vált (Pintér, 2004). Pető fontosnak tartotta, hogy módszerében alkalmazza a csoportos kreatív cselekvés megtapasztalását, a megtanult kognitív és emocionális szinten tudatosított közösségformálást az oktatás során, részben a fizikai gyakorlásban, a hozzá kapcsolódó verbális és preverbális szintű terápiával együtt.

MOZAIKOK, ELEMELK A PETŐ-MÓDSZERHEZ

Ebben a részben azokat a tényeket, embereket, teóriákat, jelenségeket gyűjtjük egybe, amelyek elgondolkodtatták, hathattak és mély benyomást tehettek Pető személyiségére.

A gyógyító pedagógia

A Bécsi Egyetem komoly szellemi műhelye volt a század első felének, különösen az orvostudományban. Tehát Pető diákévei alatt, tanulmányai során ezekkel a teóriákkal, új felfedezésekkel, tudósokkal mind találkozott.

A Bécsi Egyetemi Gyerekkórházban dolgozó *Clemens von Pirquet* (1874–1929) volt a világ egyik legismertebb gyermekorvosa 1908 és 1929 között. Von Pirquet előzetesen teológiát és filozófiát tanult, végül orvos lett. Robert Kochnál és a párizsi Pasteur intézetben dolgozott, majd a bécsi Universitáts Kinderklinikán

*Theodor Escherich*nél (1857–1911) tanult, aki az első, gyermekgyógyászati fertőző betegségekkel foglalkozó orvos volt, kollégájával *Schick Bélával* (1877–1967)² együtt. Escherich halála után az egyetemi klinika igazgatója lett 1911-ben. Bécs legkorszerűbb klinikáját szervezte meg a St. Anna Kinderspitalban.

A kórház terápiás pedagógiai osztályát dr. Erwin Lazar (1877–1932) gyermekorvos szervezésével indították útjára 1911-ben, az orvosi, pedagógusi, pszichológusi és pszichiáteri képzettségeket összegezve mint kísérleti, ám központi intézmény működött disszociatív gyermekek és fiatalok diagnosztizálására és kezelésére. Itt ért össze s fonódott egybe először egyetemi szinten a tudomány és gondozás. Lazar doktornak már volt gyakorlata, ugyanis 1906-tól önkéntes pszichiátriai pedagógusként, majd egy évvel később, 1907-től önkéntes iskolaorvosként dolgozott a *Pestalozzi Egyesületben* (Brezinka, 1997). Pirquet jóváhagyta a Heilpädagogische Station (gyógyító oktatási állomás) létrehívását, és Erwin Lazar lett az alapítója és első vezetője. Pető ekkor került az egyetemre hallgatóként. Pédiátriai (gyermekgyógyászati) gyakorlatát ezen a klinikán kellett teljesítenie. Nem véletlenül nevezte el 1945 után induló önálló mozgásterápiás helyiségét és tevékenységét Pestalozzi ambulanciának.

Pszichiátria és neurológia

Az egyetemi Pszichiátriai és Neurológiai Klinika vezetője 1911–1929-ig Julius Wagner von Jauregg (1857–1940) volt. Híres neurológiai kutatásai a Nobel-díjjal röpitették a neuroszifilisz lázterápiával (maláriával) való gyógyítása révén. Szuggesztív, öntörvényű kutató volt. Pető egyetemi éveiben Jauregnél tanult, 1919–21 között mint externista dolgozott. Moreno révén közelebbi kapcsolatba került az ott dolgozó fiatal, nagyreményű kutató pszichiáterrel és neurológussal, Otto Pöztl doktorral (1877–1962), aki a bécsi pszichiátriai iskola egyik legelismertebb képviselője lett. Pető a neurológiai kutatások eredményeit folyamatosan nyomon követte, hiszen a neurológia képezi a tudományos alapját az idegrendszer egyes központjai kutatásának, és ennek révén ismerhetők meg az újonnan kialakuló reflexpályák kondicionálásának részletei.

Konstitúciós terápia

Dr. Bernard Aschner (1883–1960) szintén a Bécsi Egyetem olyan különösen sokoldalú tehetsége volt, aki kapcsolatba kerül Petővel. Aschner 1907-ben diplomázott, 1928-ban jelent meg üttörő munkája *Die Krise der Medizin* címmel, amelyben hangsúlyozta, hogy a specializáció a gyenge pontja az orvostudomány-

² Schick Béla a kialakuló új tudományágban, az immunológiában a szérumbetegség-*allergia* és az *allergén* névadója lett. Charles Mantoux-val dolgozták ki a tuberkulin tesztet (1907).

nak, mert eltereli a figyelmet a test egészének működéséről, az ember egészéről. A konstitúciós terápia markáns alkotója, híve és propagálója, teóriája visszanyúl a Hippokratész, Galénosz, Paracelsus eucrasia és discrasia (egészség és betegség) alapelveihez, a nedvekhez, a mikro- és makrokozmosz egységéhez, a helyes táplálkozáshoz, a test méregtelenítéséhez, a szervezet öngyógyító erejének kihasználásához, az egészség megőrzésének filozófiájához, a betegségek spontán gyógyulásához vagy általános egészségmegőrző módszerek, mint a mozgás és a sokféle étkezési terápia alkalmazásához. Teljesen ellentétes a reguláris, egyre agresszívebben érvényesülő nyugati medicina analitikus, atomisztikus testrészeket vizsgáló és lokális gyógyításával, míg támogatja a test és lélek holisztikus szintézisét, tudományos hátteret adva az ún. alternatív medicinának, igazolva az életreform szemléletet.

Carl Jung is foglalkozik Aschner munkásságával, s egyetért azzal a meglátásával, hogy „a tisztán intellektuális, analitikus, atomisztikus és mechanikus gondolkodás zsákutcába vezet, mivel az elemzés szintézist és intuíciót igényel. Aschner, aki mellesleg újra felfedezte a humorálpatólogiai nézetet, lefordította Paracelsust, számomra annak bizonyítása, hogy a test és az elme legfontosabb betekintése olyan módon nyerhető meg, amely nem pusztán racionalista.” (Sherry, 2010, 116.) Bernhard Aschner több mint hatvan évvel ezelőtt vezetete be az ún. le- és kivezető gyógymódok fogalmára a *konstitúciós* kezelések elnevezését (Technik der Konstitutions Therapie). Mai napig helytálló elmélete szerint az anyagcsere zavarai, amelyek a nem megfelelő étkezésből, az élvezeti cikkek és gyógyszerek mértéktelen fogyasztásából erednek, plusz és mínusz dekompenzációt okoznak, a szervezet önregenerálódásának erejét szükséges felhasználni a gyógyulás, gyógyítás érdekében. Ez lényeges tényező lesz a Pető-módszerben.

Bernhard Aschner évekig Pető szerkesztőtársa volt a *Biologische Heilkunst* című folyóiratnál.

Milióterápia

A milióterápia a pszichoterápia egyik olyan formája, amely magában foglalja a terápiás közösségek alkalmazását. Ez a terápia fontosnak tartja a személyiségzavarok és viselkedési problémák kezelését, és arra is felhasználható, hogy stimulálja a beteg fennmaradt kognitív-kommunikatív képességeit. A 18–19. század fordulóján egyre jobban terjedő olyan tudatosan tervezett és alkalmazott nem medikális, környezeti, művészeti, morális terápiákat is alkalmaztak, amelyeket a *milióterápia* korai válfajának tekinthetünk.

A milióterápia alapelve szerint a páciens környezetének (milió) nagy a befolyása a páciens közérzetére, meghatározó szerepe van abban, hogy a beteg jól érezze magát, hogy a környezet ne keltse, hanem oldja a szorongást.

Új fogalomként került be a közösségi terápia a gyógyítási arénába August Aichhorn (1878–1949) gyógypedagógus, a pszichopedagógia és a kriminálpedagógia képviselője által. A közösségi és egyéni érdekek összehangolása a társadalmi normáknak megfelelő magatartás újbóli kialakítására (reszocializálására) jön így létre.

MUNKAHELYEK, KÜLÖNFÉLE MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA 1938-IG

Úgy tűnik, mintha az orvosi szakma választása nem Pető saját elhatározása lett volna, hanem a sors irányította oda. 1916–1938 között kilenc munkahelyen dolgozott, nem tudott egy helyen hosszabban maradni. Talán a megismerés sokféleségének vágya hajtotta (vagy a visszaemlékezők szerint nyers modora, összeférhetlensége miatt kellett vándorolnia). Mindenesetre a medicina szakterületeinek változatossága hallatlan tudásanyagot, rálátást, felismeréseket és speciális összefüggéseket nyújtott neki. Maga így fogalmazta meg: „Poliomyelitissel, neuralgiákkal, keringési és légzési zavarokkal, TBC és rheuma elméleti és gyakorlati kérdéseivel, terápiái problémáival foglalkoznak tudományos munkáim. Egy dolgozatom, amely a szimptomatikus terápiával foglalkozik már 1926-ban kiemeli a Pavlov-féle feltételes reflexek jelentőségét a belső betegségek kezelésében.” (Pető, 1955)

Háborús időszak, a konduktív pedagógia kezdete

A náciizmus előretörése és a zsidótörvények miatt 1938-ban Pető Párizsba ment, majd 1939-ben hazatért Budapestre.

Magyarország német megszállásának közel egy évét (1944–1945) a Nemzetközi Vöröskereszt egyik budapesti gyermekmenhelyén tölti az Orsó utcában. Ott talált menedéket barátja Kun Miklós³ pszichiáter segítségével, aki a Vöröskereszt menhelyi orvoscsoportjának tagjaként működött (Kun, 1988–1989). Mivel a zsidók megkülönböztetésére szolgáló kötelező sárga csillag viselését, a stigmatizálást személyisége nem tűrte, a házat nem hagyta el. Ez a menedék, az ott bujkáló néhány mozgásában akadályozott gyerek indította el őt a konduktív módszer irányába. Az Orsó utcai otthon lakóinak ellátásában Pető a már korábban bevált mozgásterápiát alkalmazta, amelyet a régebbi gyógyító munkája során alkalmazott a tüdő- és elmeegógyintézetekben.

³ Kun Miklós szombatonkénti szalonjában a budapesti értelmiség jött össze, írók, költők, művészek (Radnóti Miklós, Bálint György, Mérei Ferenc, Szerb Antal, Ortutay Gyula, Szabolcsi Bence, Dési Huber, Déry Tibor, Füst Milán és a fiatal Aczél György is megfordult ott). Fontos szerepet játszott a zsidó értelmiség megmentésében, nem mindig sikerrel, például Radnóti nem fogadta el a segítséget.

1945 után

A felszabadulás után az eredeti tervétől eltérően elhatározta, hogy Budapesten marad, hogy részt vegyen az újjáépítés munkájában.

Becslések szerint 1945-ben Európában 13 millió gyerek maradt árván. Az UNESCO felmérése szerint Magyarországon 200 000 háborús árva és egymillió otthontalan gyermek élt, akik többségükben lelkileg és fizikailag sérültek voltak.

Pető a háború befejezése után már tisztán látta, hogy ez az az irány, amelyen haladni kíván: a bénulásokban, túlmozgásokban, görcsrohamokban szenvedő betegek, gyermekek gyógyítása, ellátása. E terület intézményi ellátása a Gyógy-pedagógiai Nevelőintézethez tartozott, melyet Bárczi Gusztáv vezetett. Bárczi hallatlan dinamizmusával kezdte újjáépíteni a romokban heverő intézetet és az iskolarendszert.

Pető a legjobb időben érkezett új elgondolásával. Bárczit nem kellett a mozgásterápia hatékonyságáról meggyőzni, hiszen azt már régen alkalmazták vakok és siketek esetében. Sulyomi Schulmann Adolf és Pátzainé Liebermann Lucy főként dadogókkal végeztek mozgásvizsgálatokat, mozgástanítást folytattak, és kidolgozták a „helyesbítő mozgástanítás módszertanát” (Gordosné, 1959, 705–718.).

A Pető által művelt és javallt mozgásterápia a mozgáskorlátozottakra alkalmazva új célcsoportot és új lehetőségeket jelentett a főiskola részére. Bárczi megismerve Pető munkáját, létrehozta a *Mozgásterápiai Tanszéket* egy 14 ágyas ambulanciával. Különböző intézetekből az Állami Gyermekehely ideggyógyász főorvosa, Focher László Pető részére a legsúlyosabb, reménytelen eseteket válogatta ki (Pető, 1955). Pető mostoha körülmények között, de fanatizmussal és kemény munkával kezdte meg módszerének kidolgozását, illetve gyakorlati megvalósítását. A háború után Budapesten szinte alig volt az ablakokban üveg, az épületek mind romosak voltak. Villany-, vízszolgáltatás nem volt. Az intézet alagsorában két szobát kapott egy folyosóval, ahol egy fürdőkád is volt, melyet nemcsak fürdésre, mosogatásra is használtak (Hári, 1990). Az intézet fenntartása, a gyerekek élelmezése az amerikai Joint adományából gyűlt össze. Pető munkabérére három éven át nem jutott pénz, fizetés nélkül, ingyen dolgozott.

Mozgásterápiája gyógytornát, gyakorlatoztató terápiát, lélegeztető tornát és mozgásos nevelést tartalmazott, ezek mind a gyógyító és nevelő mozgásgyakorlatokat jelentették. Pető a bentfekvő gyógyíthatatlan gyerekekkel kezdett el dolgozni, s egy év múlva egy szakfelügyelő bizottság meglepődve tapasztalta, hogy csodát tett ezekkel a gyerekekkel. Híre egyre terjedt, később már nemcsak bentfekvő, hanem bejáró betegekkel, felnőttekkel is foglalkoztak.

1947-ben Pető András a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Mozgásterápiai Tanszékének tanszékvezetője lett. Az Alkotás utcai pincehelyiségben indí-

totta el az ún. Gyógypedagógiai Nevelőintézet Mozgásterápiai Osztályát, amelyet *Pestallozzi-ambulanciának* nevezett el.

A Mozgásterápiai Tanszék munkája 1948-tól a konduktív pedagógia képzéstartalmával és mozgásterápiai képzéssel bővült, s Pető végre státuszba kerül, vagyis kapott fizetést. De Pető és Bárczi összevesztek, így Pető elhagyta Bárczi intézetét. Addigra Petőnek a legmagasabb politikai körökből került pártfogója.

A magyar állam 1950-ben egy Villányi úti földszintes épületben hivatalosan megalapította az Országos Mozgásterápiai Intézetet, ahol Pető vezetésével, országos hatáskörrel, kizárólag a konduktív pedagógia nevelési elvei és programja alapján folyt a nevelő-fejlesztő orvosi kontroll alatt lévő tevékenység.

Pető a legjobb orvosi gárdát gyűjtötte maga köré, akik a rendszeres orvosi konzultáció résztvevői voltak: ortopédus, bőrgyógyász, urológus, neurológus, gyermekgyógyász stb. konzulensek.

A gyógyító-nevelő munkával egy időben a szakember- és kezelő gárda képzését is el kellett indítania, az elvi alapokat, fogalmakat, módszereket egyszerre kellett kidolgozni, begyakorolni, „tesztelni” és elfogadtatni a szakmával. De melyikkel? Az orvosi szakma elutasította Pető minden módszerét: nem elég „medicinális”, nem használ gyógyszert, nincs műtét-vágás-varrás, nem mérhető laboratóriumi értékekkel, akkor ez sarlatánság! Pedagógiailag sem mérhető, nincs módszer, minden eset más, kis sokaságról van szó, az eseteknek mindig inkább orvosi-fiziológiai jellegük van, nem mérhető például tesztírással vagy bármilyen írásbeli összehasonlítással a kognitív változás stb. Politikailag sem ideális a helyzet, a jól körülírt, megkövetelt szocialista embertípustól igen messze áll Pető habitusa, bár a két világháború között Bécsben a kommunista párt tagja volt. De micsoda különbség volt az illegalitásban és a hatalmon lévő párt viszonya az emberekhez!

Abból, hogy az orvostársadalom kivetette magából Petőt, adódott, hogy a pedagógia felé kellett volna orientálódnia. Közben beteg felnőttek és gyerekek, fontos „pártfunkciók” és hozzátartozók sorra keresik fel Petőt gyógyulásuk reményében. Így kerül közvetlen, hosszú távú kapcsolatba Biszku Béla belügyminiszterrel. Ortutay Gyula oktatási miniszter, az Elnöki Tanács tagja, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora is Pető mellé állt.

Az intézeti munka folyamatosan haladt, egyre több páciens-diák-hallgató-rászoruló kerül be a csodás intézetbe. Reggeltől estig folyt a koncentrált munka minden egyes gyerek gyógyulásáért. Petőben bíztak, hittek a páciensek, a konduktoroktól szigorú fegyelmet követelt, mert a páciensek apró napi sikerei voltak számára a legfontosabbak. Ma több olyan szakember van, aki családjában már második generációs Pető-munkatárs, akkora hatása volt Pető karizmájának.

Az oktatási intézetben egyszerre létezett két cél: a mozgásukban gátolt célcsoport tagjainak oktatása-gyógyítása és a célcsoportot oktatók oktatása. A konduk-

torképzés első hivatalos formája 1963-ban indult el. Lassan kinőtték a Villányi úti épületet, és állami támogatással belefogtak az új, Kútvolgyi úti épület szervezésébe. De közben egy heves építkezéssel kapcsolatos tárgyalási vita hatására 1967. szeptember 11-én Pető András agyvérzést kapott, és belehalt.

PETŐ ÉS MÓDSZERE ÖSSZEGZÉSE

Összetett, korának kiemelkedő elméje volt. Rendkívül sokoldalú, nagy tudású, érzékeny pszichiáter, aki a legjobb helyeken tanult, és a legkülönbözőbb szakterületeken szerzett gyakorlatot. Remek összegző, jó megfigyelő, hatalmas agykapacitással, gyors és szokatlan kombinációs képességgel rendelkezett. Maximalista volt nemcsak magával, de másokkal szemben is. Egy gomb hiányát sem tűrte a kollégák köpenyén, mert ha a rend felborul, a beteg másképp gyógyul, nincs biztonságban. Mindent maximálisan kell végezni. Azt a példát hozta fel erre, ahogy Popper Péter mondta: *nem lehet valaki kicsit terhes vagy kicsit nemi beteg, és nem halunk meg kicsit* (Forrai, 1999). Itt nincsenek átmenetek, fokozatok, csak bináris lehetőség van, maximálisan létező dolgok vagy nem létezők.

Leírások szerint nagyon kényes volt a tisztaságra és a rendre, de ugyanígy a szellemi rendezettségére és tudására is. Nagyon jól informált, naprakész ismeret- és tudásanyaggal rendelkezett mind szakmailag, mind szépirodalmi, művészeti, vallásfenomenológiai, filozófiai és gyakorlati vonalon. Mindegyik témába mélyen beleásta magát.

Játékos elméje, asszociációs készsége és kutató, kísérletező képessége alkalmas volt arra, hogy transzferálja tudását, alkalmazza és konkrétan átvigye az általa kidolgozott speciális oktató-gyógyító módszerébe.

Integráló tudású, több tudományterületet jól ismerő, abszolút határátlépő, összegző-analizáló, kreatív elme volt. Széles körű tudásával ötvözni tudta az európai tudományt a keleti kultúrával. Pető módszerében a test problémáira koncentrált, de maximálisan figyelembe vette a lelki működéseket, a korai fejlesztést nem egyénileg, hanem csoportban végeztette, ami a betegek pszichoterápiás közegévé vált, igénybe véve a kreativitásukat is. Pető nem fogyatékoságnak tekintette a problémát, hanem korrigálhatónak. Módszerével a diszfunkciót ortofunkcióvá tette, s ezzel a gyerekek egész lényét mentesítette a megbélyegzéstől, a társadalomba való integrálódás lehetőségének megteremtésével visszaadva öntudatukat és önértékelésüket.

IRODALOM

- Brezinka, W. (1997): Heilpädagogik an der Medizinischen Fakultät der Universität Wien. Ihre Geschichte von 1911–1985. *Zeitschrift für Pädagogik*, 43, 3, S. 395–420. https://www.pedocs.de/volltexte/2015/6988/pdf/ZfPaed_1997_3_Brezinka_Heilpaedagogik_Medizinischen_Fakultaet.pdf
- Forrai J. (1999): *Memoirs of the Beginnings of Conductive Pedagogy and András Pető*. Budapest–Birmingham: Új Aranyhíd Kft. – National Institute of Conductive Education (2019-es kiadás: <http://real.mtak.hu/78371/>)
- Gordosné Szabó A. (1960): A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tudományos munkássága 1948–1958 végéig. In: Kiss Á. – Nagy S. – Szokolszky I. et al. (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1959*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 705–718.
- Hári M. (1990): *A konduktív nevelés története, fogalmai*. Első Konduktív Pedagógiai Világkonferencia. MPANNI
- Kun Miklós interjú 1988–1989 (interjúkészítő Rejtő Gábor). Az 1956-os Intézet Oral History Archívuma, 188. sz.
- Marineau, R. F. (1989): *Jacob Levy Moreno. 1889–1974*. London: Routledge
- Moreno, J. L. (1914): Das Kinderreich [The Children's Realm]. Vienna (Later reedited under the title: *Das Reich der Kinder*. Published 1914 in Einladung zu einer Begegnung, Vienna: Anzengruber Verlag)
- Pető A. (1955): A konduktív mozgásterápia, mint gyógypedagógia. *Gyógypedagógia*, 1, 15–21.
- Pintér G. (2004): Jacob Levy Moreno és Pető András. In: *Zerka és Moreno*. Moreno Centrum, <http://www.morenocentrum.hu/index.php/jacob-es-zerka-moreno/jacob-levi-moreno-es-peto-andras>
- Sherry, J. (2010): *Carl Gustav Jung: Avant-Garde Conservative*. (Palgrave Studies in Cultural and Intellectual History) Palgrave Macmillan US, DOI: 10.1057/9780230113909